

проблему вместе с другими отраслями культуры, философия преобразуется сама. Рациональные учения склонны ставить человека выше других существ, поэтому синтез философии с менее рационализированными направлениями культуры может иметь позитивный экологический смысл.

Чтобы решить экологическую проблему, потребуется перейти от потребительского к альтернативному типу цивилизации, базирующейся на самоограничении, которое, чтобы быть действенным, должно основываться не на принуждении, а на сознательном волеизъявлении. Экологический гуманизм присутствует здесь в форме чувства ответственности человека за состояние природной среды и развитие творческих сторон натуры, которые делают человека более человечным и полноценным.

Литература

1. Вернадский В. И. «Несколько слов о ноосфере» // Успехи современной биологии. 1944. №. 18. Вып. 2. – С. 113–120 (переиздано в Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление / Отв. ред. А. Л. Яншин. – М.: Наука, 1991.).
2. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление. – М.: Наука, 1991. – 271 с.
3. Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. – М., 1990.
4. Круть И. В., Забелин И. М. Очерки истории представлений о взаимоотношении природы и общества. – М., 1988., – 188с.
5. Реймерс Н. Ф. Надежды на выживание человечества: концептуальная экология. – М., 2002., – 216с.

ОСВІТА ЯК АТРИБУТ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ярмак Т.В.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

Процес європейської інтеграції дедалі все помітніше впливає на всі сфери життя української держави, не оминаючи системи освіти на всіх її рівнях. Разом з процесом модернізації, що розпочала Україна, чітко визнавши орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, з новою актуальністю постав науковий дискурс про освітні орієнтири вітчизняної педагогіки, філософії освіти тощо. Проголошено, що обрані шляхи модернізації вищої освіти України є аналогічним загальноєвропейським підходам. Це означає, що традиційна система вітчизняної освіти вимушено поступається місцем новим парадигмальним підходам у цій сфері. Відтак взаємодія традиційного і новітнього і є тим проблемним полем, де формуються сучасні підходи до процесу реформування освіти в Україні. Тим більше, що лібералізація суспільства зробила будь-які системи принципово відкритими, що і є основою для формування дискурсу освіти.

Освіта – один з найдавніших соціальних інститутів, що виникла у відповідь на потребу суспільства у відтворенні і передачі знань, умінь, навичок, у підготовці нових поколінь до життя, для вирішення економічних, соціальних культурних проблем, що стоять перед людством. Це і процес і результат оволодіння учнями знань, формування умінь і навичок, розвитку світогляду, ідейно-політичних поглядів і моральності, творчих нахилів і здібностей. Внаслідок цього процес освіти має індивідуальну своєрідність: освіта-процес і результат формування особи-індивіда, включеного в систему суспільних відносин, що визначали ставлення до суспільства, до трудової діяльності інших людей. Власне це і є метою сучасної системи освіти України. Вона виконує важливе призначення – залучення людини до досягнень культури. Зрештою, освіта – викладання і освоєння учнями системи знань, причому системи, що створює відносно повну картину природи, суспільства, мислення (пізнання). Освіта, завдяки системності формує в студентів уміння підходити до аналізу речей і процесів з різних позицій, охопити їх різносторонній підхід до проблем

освіти, виховання розвиває наукове мислення. Якість і надійність основ освіти залежить від рівня науковості системи освіти. Разом з тим освіта реалізує й інші різноманітні функції, слугує універсальним засобом, механізмом вирішення багатьох життєвих проблем людини і суспільства.

Освіта належить до вищих цінностей людини і суспільства: вона є передумовою їх існування та розвитку. Саме у сфері освіти послідовно розвиваються здібності та формуються життєві прагнення особистості. Чим вищий освітній рівень особистості, тим ширші її можливості для створення оптимальних умов життя і праці. Освічена особистість - це не лише її власне надбання, але й надбання суспільства в цілому. Ціннісна характеристика освіти передбачає розгляд трьох взаємопов'язаних блоків: освіти як цінності державної; освіти як цінності суспільної; освіти як цінності особистісної. Нажаль, сьогодні державно-суспільне значення освіти не відображає її особистісно-орієнтовані цінності, індивідуально мотивованого ставлення людини до власної освіти, її рівня і якості. В радянській школі особистісно-орієнтовані цінності освіти були підпорядковані колективістським концепціям педагогічної діяльності, які відображали загальні політичні і комуністичні орієнтації ("все в ім'я людини", "все на благо людини") і в своїй глибинній основі були антигуманістичними. Ці концепції, по-суті, ігнорували самоцінність кожної людини, примушували її підпорядкувати власні інтереси державним і суспільним, пристосовуватися до державної моноідеології і соціально-економічного середовища. Нові тенденції до диференціації, варіативності, індивідуалізації освіти спрямовують освітню діяльність на інтереси, здібності і пізнавальні потреби особистості, всебічний її розвиток. Однак, характеризуючи ціннісні аспекти освіти, не слід забувати про єдність державної, суспільної і особистісної складових категорії "цінність освіти", її системну та інтегративну сутність.

Зауважимо, що цінність освіти для окремої особистості, суспільства в цілому поки що не усвідомлюється. Цінність інтелектуальна, духовна ще недостатньо визнається суспільством. Особистісно-орієнтована парадигма сучасної освіти, визнання пріоритетів особистісних освітніх цінностей істотно впливає на трактування поняття "система освіти". Змінюється уявлення про жорстку централізацію, монолітну стійкість системи освіти, що довгий час панувало. Освіта перетворюється у варіативну, відкриту для змін та інновацій диференційовану сферу освітніх послуг, що діаметрально змінює саму парадигму освіти: не система жорстко детермінованих освітніх закладів, що, по суті, нав'язуються людині, обмежують її свободу вибору, а особистість свідомо вибирає індивідуальну освітню програму відповідно до своїх інтересів, здібностей, потреб. За такого підходу визначальною є відповідність диференційованих освітніх потреб особистості диференційованим освітнім послугам. У цьому разі політика і стратегія освіти мають відповідати об'єктивним тенденціям розвитку суспільства і особистості кожного громадянина України, зокрема.

Гуманітарна освіта виступає найважливішим фактором соціокультурної детермінації, так як його метою є формування суб'єкта культури, який розуміє її статус і її динаміку. Сама культура, не дивлячись на різноманіття існуючих концепцій, безсумнівно є сполучною ланкою між особистістю і суспільством, так як висловлює людську сутність останнього. Людина і культура – це об'єкти, що розвиваються коеволюційно, взаємно впливаючі, збагачуючі і створюючі один одного. На початковому етапі, діяльно привласнюючи навколишній світ, загальнолюдську культуру і особливості «свого» соціуму, людина сприймає культуру як щось дане, існуюче об'єктивно. Як досягнуте буття вона відбивається в свідомості, світогляді людини як образу, картини світу і знаходить свій вияв у його діяльності. При цьому сама людина, акумулюючи сформований культурний досвід, здатний впливати на формування концептуального образу майбутнього розвитку культури, до якого він прагне у своїй діяльності. Саме тому культура, накопичуючи суспільно-історичний досвід, з одного боку програмує людську діяльність, виходячи з суспільних потреб, а з іншого боку – задає рух вперед. В.С. Барулін виділяє три основних аспекти культури: гуманітарний аспект (культура являє собою атрибут людини, фіксує його діяльну сутність); творчий аспект (культура відображає розвиток людини в суспільстві); ціннісно-регулятивний

аспект (культура відображає духовну спрямованість до розвитку людської сутності). Всі ці аспекти існують в нерозривному зв'язку і взаємозалежності. У зв'язку з цим сутність культури полягає в процесі самотворення людини в його суспільному житті.

Головне завдання базової сучасної освіти можна визначити, як забезпечення умов для становлення моральної свідомості особистості, вироблення її головної життєвої позиції, ціннісних орієнтацій, переконань і мотивів діяльності. Все це буде сприяти більш повному прояву здібностей і обдарувань в плані подальшої самореалізації особистості протягом життєвого шляху. Тому така освіта повинна бути спрямована на формування загальнокультурної компетентності людини, яка буде не просто виходити за межі професійної сфери, але і буде впливати на саму професійну сферу, в якій задіяний освічений фахівець.

Безумовно, сучасні реалії світового розвитку, що визначають процеси модернізації в Україні, є об'єктивними, їх не можна оминати чи перескочити. Однак постає питання, чи варто радикально відмовлятися від попередньої педагогічної теорії і практики, нищити класичні, традиційні способи обґрунтування цілей та ідеалів освіти України? Адже саме у такому визначенні освіта України формувала фахівця як різнобічно розвинену особистість (що широко відомо і що поцінювалося у країнах тієї ж Європи), а не спеціаліста, обмеженого знаннями в одній галузі, забезпечувала передачу зразків культури від покоління до покоління, з однієї сфери в іншу, виконувала функції генератора і охоронця культурного надбання суспільства.

Сучасна освіта має допомогти молодій людині збагнути свою глибинну сутність, виявити свою духовну основу, сформувати свій національний характер, професіоналізм, виховати почуття загальної української гордості.